

מלאכת קוצר – ד רוכב ומשתמש בבעל חי

שבת קנד, ב

אביי אשכחיה ליה לרבה דקא משפשף ליה לבריה אגבא דחמרא (לשעשע התינוק, רש"י), אמר ליה קא משתמש מר בבעלי חיים, אמר ליה צדדין הן, וצדדין לא גזרו בהו ... והלכתא צדדין אסורין צדי צדדין מותרין.

ירושלמי ביצה פ"ה ה"ב

אית תניי תני נשענים בבהמה, אית תניי תני אין נשענים בבהמה, אמר רב חסדא מאן דאמר נשענין – בבריא, מאן דאמר אין נשענין – בתש.

שוע"ר סי' שה

ד מותר לטלטל האפסר או הרסן וליתנו על הבהמה היוצאה בו, ואין בו משום איסור טלטול מפני שמוכן הוא לבהמה, ובלבד שלא ישען על ראשה או גופה כשנותנו עליה כמו שיתבאר.

ט החמור דרכו לצאת במרדעת ... ואם קשר לו המרדעת מערב שבת מותר שיצא בה בשבת שמלבשו היא ... ובשבת אי אפשר לקשרה לו, מפני שכשקושר צריך להתקרב אליו ולישען עליו קצת ונמצא משתמש בבעלי חיים וזה אסור.

יט המוציא בהמה ומושכה בחבל האפסר צריך לזהר שלא יצא ראש החבל מתחת ידו טפח למטה, מפני שדומה כמו שנושא חבל טפח זה בידו, ואינו נראה שהוא מהאפסר שעל הבהמה ... וצריך שהחבל שבין ידו לבהמה יהיה גבוה מן הארץ טפח או יותר, דהיינו שיזהר שלא להניח הרבה מן החבל בין ידו לבהמה, כדי שלא יכביד כל כך באמצעו עד שיגיע בטפח הסמוך לארץ, כדי שתהא נראית הבהמה נמשכת בו, שאל"כ אין נראה שאוחז ראש האפסר בידו, אלא חבל אחר. ואם החבל ארוך הרבה יכרוך אותו סביב צוארה.

כג אין רוכבים על גבי בהמה, ולא נתלים עליה, ולא נשענים עליה, שאין משתמשין בבעלי חיים כל עיקר, שכללו חכמים כל שימוש בבעלי חיים בכלל גזרת הרכיבה, שגזרו עליה משום שמא יבא לחתוך זמורה מאילן המחובר כדי להנהיג בה הבהמה שרוכב עליה. ואפילו בצדי הבהמה אסור להשתמש, כגון לשפשף התינוק בצדי גבה כדי לשעשעו, וכן להסמך לצדה. אבל צדי צדדין, כגון שדבר אחר מונח על צדי גבה או על שאר צדדיה, והוא משתמש בצדי אותו דבר, הרי זה מותר, אבל אסור להשתמש על גבי אותו דבר המונח על צדה, מפני שהוא כמשתמש על צדה ממש.

לפיכך קרון שהבהמה מוליכה אותו בתוך התחום, אע"פ שנכרי מנהיג הבהמה, אסור ליכנס לקרון, מפני שידות הקרון הן על צדי הבהמה, והידות עם גוף הקרון הכל דבר אחד, והנכנס לקרון הרי זה משתמש בדבר המונח על צדי הבהמה, ולא התירו אלא להשתמש בצדי אותו דבר.

כה וצריך לזהר כשפורק המשווי שלא יסמוך עצמו לצדי הבהמה.

שוע"ר סי' שח

ח כל דבר שאין תורת כלי עליו, ואינו מאכל אדם ולא מאכל בהמה, כגון ... בעלי חיים וכל כיוצא בדברים אלו ... כיון שאין תורת כלי עליהם אסור לטלטלם ... וזהו הנקרא מוקצה מחמת גופו.

עח אסור לטלטל בהמה או חיה או עוף, מפני שאינן ראויים בשבת כשהם חיים. ואפילו עוף שראוי לצחק בו תינוק כשבוכה אסור לטלטלו.

עט כל בהמה חיה ועוף מדדין אותם ברשות היחיד, דהיינו שאוחז בצוארן ובצדדין ומסייען ומנענע רגליהן שילכו, ובלבד שלא יגביהם בענין שיעקרו רגליהם מן הארץ, שמוקצים הם ואסורים בטלטול. ואף על פי שכל מוקצה כשם שאסור לטלטל כולו כך אסור לטלטל מקצתו, אעפ"כ התירו לו לדדות אותם, משום צער בעלי חיים, אם הבעלי חיים צריכים לכך.

שוע"ר סי' שלו

כ אסור להשתמש בצדדי האילן, אבל בצדי צדדין מותר ... ואם פי הכלכלה צר, שכשנוטל החפץ מהכלכלה מניד האילן, אסור בכל ענין, מפני שמשתמש באילן עצמו.

כא (מותר להשען באילן בריא, אבל בתש אסור, מפני שמנידו, והרי זה משתמש באילן).